כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת מטות-מסעי ■ כ"ג תמוז תשפ"ו ■ 08.07.2026 ■ גליון מס' 898

כל מאמץ בענייני תורה ומצוות, אף שהוא חובה בפני עצמו, מרחיב את הצינורות לקבלת ברכות ה' לכל אחד ואחד מבני המשפחה.
הרבי מלובביץ'.

בעקבי רלב"ג

פרשת מטות

/ הרב פרופ' נריה גוטל

פולמוס "תנ"ך בגובה העיניים" זכור וידוע לרבים. יש שלנגד עיניהם דברי חז"ל כי "אם ראשונים בני מלאכים אנו בני אנשים, ואם ראשונים בני אנשים אנו כחמורים, ולא כחמורו של רבי חנינא בן דוסא ושל רבי פנחס בן יאיר, אלא כשאר חמורים" (שבת קיב ע"ב), ויישמרו מהטחת ולו גם בדל-ביקורת על הקדמונים. ויש שיאמרו ש"תורה היא וללמוד אנו צריכים", ואם דברים נכתבו בתנ"ך כביקורת, הרי שהדברים נכתבו עבורנו, ללמידה, להפנמה ולהפקת לקחים. גישות חלוקות אלה אינן - רק - נחלת ימינו, ולמעשה ניתן למוצאן, ממש כך, גם אצל קדמונים. לאיפיון גישת רלב"ג בשאלה סבוכה זו, נוכל להסתייע בפרשתנו.

בני גד ובני ראובן ביקשו נחלה בעבר הירדן המזרחי, ו"חטפו ממשה מקלחת צוננים":

> "ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד עצום מאד ויראו את ארץ יעזר ואת ארץ גלעד והנה המקום מקום מקנה. ויבאו בני גד ובני ראובן ויאמרו אל משה ואל אלעזר הכהן ואל נשיאי העדה לאמר... אם מצאנו חן בעיניך יותן את הארץ הזאת לעבדיך לאחוזה אל תעבירנו את הירדן. ויאמר משה לבני גד ולבני ראובן, האחיכם יבואו למלחמה ואתם תשבו פה. ולמה תניאון את לב בני ישראל מעבר אל הארץ אשר נתן להם ד'. כה עשו אבתיכם... והנה קמתם תחת אבותיכם תרבות אנשים חטאים לספות עוד על חרון אף ד' אל ישראל... ושחתם לכל העם הזה. ויגשו אליו ויאמרו, גדרת צאן נבנה למקננו פה וערים לטפנו. ואנחנו נחלץ חשים לפני בני ישראל עד אשר אם הביאונום אל מקומם, וישב טפנו בערי המבצר מפני יושבי הארץ. לא נשוב אל בתינו עד התנחל בני ישראל איש נחלתו... ויאמר אליהם משה אם תעשון את הדבר הזה, אם תחלצו לפני ד' למלחמה... ונכבשה הארץ לפני ד' ואחר תשובו והייתם נקים מד' ומישראל, והיתה הארץ הזאת לכם לאחוזה... ואם לא תעשון כן, הנה חטאתם לד' ודעו חטאתכם אשר תמצא אתכם... ויאמר בני גד ובני ראובן אל משה לאמר, עבדיך יעשו כאשר אדוני מצוה... ויצו להם משה את אלעזר הכהן ואת יהושע בן נון ואת ראשי אבות המטות לבני ישראל... ויענו בני גד ובני ראובן לאמר, את אשר דבר ד' אל עבדיך כן נעשה... ויתן להם משה לבני גד ולבני ראובן ולחצי שבט מנשה בן יוסף את ממלכת סיחון מלך האמורי ואת ממלכת עוג מלך הבשן, הארץ לעריה בגבולות ערי הארץ סביב". (במדבר לב, א-לג)

ובאמת, מה הייתה דעתם הלכתחילאית של בני גד ובני ראובן, האם אכן סברו להתחמק מכיבוש עבר הירדן המערבי? רבים הפרשנים וההוגים שנרתעים מאמירה כזו, וכך - לדוגמה - רמב"ן, הדגיש: "ויענו בני גד ובני ראובן לאמר וגו' נחנו נעבר - אמרו לו, אין אדוננו צריך לצוות עלינו בתנאי כפול, חלילה לעבדיך מעבור על מה שאדוני מצווה, כי הם דברי ד' ולא נעבור על מצוותו. וזה טעם 'את אשר דבר ה'", כי מתחילה אמרו (פסוק כה) כאשר אדוני מצווה".

לא כן רלב"ג. לדידו, משה אינו חשוד לחשוד בכשרים, ואם הטיח בהם ביקורת קשה ונוקבת, ודאי שהיו דברים-בגו:

> "לפי שידע משה כי כוונתם היתה שלא יעברו את הירדן להילחם עם הגוים אשר שם, כעס עליהם מאוד, ואמר להם ששאלתם זאת תניא לב העם מֵעבוֹר הירדן. וכבר היה ראוי להם להישמר מזה, כי מפני תנואת לב העם על דבר המרגלים נתאחרו במדבר עד תום כל הדור ההוא; ואם עתה יניאו לב העם יתאחרו עוד במדבר וְיִשָּׁחֲתוּ, כי כמה מקרים קשים קרו לעם במדבר ביקש ד' יתעלה לכלותם עליהם, עם היות משה קיים, ואף כי אחרי מותו... והנה ענו בני גד ובני ראובן כי הם יקחו עצה שלא יניאו בזה לב העם; וזה, שהם יבנו במהירות גדרות צאן למקניהם וערים לטפיהם, וישב טפם בערי המבצר מפני יושבי הארץ... יֵחָלצו במהירות

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

בעקבי רלב"ג
לא מפתיע שהמים היו נושא חשוב מאוד בהליכת ישראל במדבר, ולא...
המשך בעמ' 2

תרבות אנשים חטאים
בספרו אורות (עמ' קמט) כותב הראי"ה קוק: "האהבה הגדולה, שאנו...
המשך בעמ' 3

כיבוש יחיד
שמירת השמיטה על ידי כיבוש יחיד
בפרשיות המסיימות את ספר במדבר, ישנו תיאור התנחלותם הראשונה...
המשך בעמ' 4

גלאי מתכות רוחני
כשתיקנו חז"ל את סדר הפרשיות לקריאה בשנה אחת, הם סידרו...
המשך בעמ' 5

בדידי הווה עובדא
רבי אלעזר אבוחצירא זצ"ל
לרבי אלעזר הגעתי בעקבות סיפורו המדהים של ידידי דוד א. את דוד...
המשך בעמ' 6

שביבים
■ וידבר משה אל ראשי המטות... איש כי ידור נדר לה', לא יחל דברו (ל, ב-ג)
■ נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים, אחר תאסף אל עמיך (לא, ב)
■ וישלח אותם משה, אלף למטה, לצבא (לא, ו)
■ אלה מסעי בני ישראל
■ וְהוֹרַשְׁתֶּם אֶת הָאָרֶץ וִישַׁבְתֶּם בָּהּ כִּי לָכֶם נָתַתִּי אֶת הָאָרֶץ לָרֶשֶׁת אֹתָהּ " (במדבר לג, נג)
המשך בעמ' 7

לצבא, בזולת שום עצלה, לבאר שהם בוטחים בד' יתעלה שינצחו הגוים אשר שם, ולא ישובו אל בתיהם עד התנחל בני ישראל איש נחלתו. והסכים משה לדבריהם אם יעשו הדבר הזה, והודיעם עוצם חטאם אם לא יקיימו היוצא מפיהם".

דברי משה הם שפעלו את פעולתם, ובני גד ובני ראובן חזרו בהם בעקבות זאת מתוכניתם הראשונית שלא לסייע לישראל בכיבוש עבר הירדן המערבי.

למען הסר ספק, לא יחיד הוא רלב"ג בנתיב זה. כך, ממש מעין גישתו, כתב גם רבי יצחק עראמה בספרו עקידת יצחק (שער שמונים וחמש):

" ...משה אדוננו עליו השלום בעוצם חכמתו עמד על אמות כוונתם, ולבו לב חכם אשר לימינו, וירה חצים שנונים אל כל אשר יהיה בלבם ולא יחטיא... ומהנראה שכאשר חשב להם כן היה בלבם, כי מתחילה לא היה דעתם לעבור עמהם למלחמה, וזה מה שאמר אל תעבירנו את הירדן. ועוד... דמשמע ששמעו דבריו ונתייעצו עליהם ואח"כ חזרו אליו עם התשובה ההיא. ואף שנאמר שלא יצאו מלפניו עד שהשיבו אותו דבר, יורה הלשון על חידוש המחשבה בלי ספק...".

כרלב"ג, גם ר"י עראמה אינו "עושה הנחות" לבני ראובן וגד. וכל זאת - ככל הנראה - כלקח לדורות על חובת השתתפות-הכול בכיבושה וביישובה של ארץ ישראל. למלחמת מצווה הכול יוצאים, ואיש לא נעדר. ■

בעקבי רלב"ג

פרשת מסעי

/ הרב פרופ' נריה גוטל

לא מפתיע שהמים היו נושא חשוב מאוד בהליכת ישראל במדבר, ולא בכדי "משברי מים" חוזרים ונשנים שוב ושוב. ביטוי תמציתי ומרוכז לכך בפרשתנו:

"ויסעו מפני החירות ויעברו בתוך הים המדברה, וילכו דרך שלשת ימים במדבר אתם ויחנו במרה. ויסעו ממרה ויבאו אילימה, ובאילים שתים עשרה עינות מים ושבעים תמרים ויחנו שם. ויסעו מאילים ויחנו על ים סוף... ויסעו מאלוש ויחנו ברפידם ולא היה שם מים לעם לשתות". (במדבר לג, ח-יד)

הכתובים מתחילים אם כן במים - מעבר בתוך ים; אחר כך מים מרים שלא ניתן לשתותם - "מרה"; או-אז שפע מים באילים; ולבסוף היעדר מים ברפידים.

רלב"ג נותן דעתו לריכוז "משברי המים" בשני פסוקים, ורואה באותם משברים ובפתרונם מדרג מכוון:

"ובאילים שתים עשרה עינות מים ושבעים תמרים - הנה לפי מה שאחשוב, זכר ענין הַמָּצֵא המים להם שם בזה האופן, לפי שזה היה מה' יתעלה להראותם כי בהדרגה יגיע להם הטובות לפי השיעור שיתקרבו אליו. ולזה זכר שבתחילה הלכו שלושת ימים במדבר ולא מצאו מים; ואחר זה מצאו מים במרה, והיו מרים, והוצרכו אל שימתקם ה' יתעלה. ואחר זה הביאם ה' יתעלה במקום שנמצאו להם מים לרוב, והיו שם גם כן עצי פרי. כי בזה מפיוס לב העם וממשיכתו לעבודת ה' יתעלה מה שלא יֵעלם. ויחנו ברפידִם ולא היה שם מים לעם לשתות - הנה זה ממה שיורה כי בכל המקומות שבאו מעת בואם לאילים מצאו מים, וזה היה המקום הראשון שלא מצאו בו מים".

בא אם כן הכתוב להדגיש את קיומו של מתאם בין קירבה לה' - ובין גמול מה'. בתחילה אין בכלל מים; אחר כך יש מים, אך הם מרים ולא ניתנים לשתייה; בהמשך, לא רק שיש "מים לרוב" אלא יש גם "עצי פרי"; ולבסוף, הימצאות המים הופכת לשגרה קבועה, כזו שכבר אין טעם לציינה, עד לסילוקם - רפידים. התקדמות זו של הטובות, מקבילה להתקדמות העם בזיקתו לקב"ה.

רלב"ג מסיק מכך לקח - "תועלת" - לדורות:

"התועלת השלישי הוא, להודיע כי ה' יתעלה, ברצותו לקרב ישראל לעבודתו והביאם בקלות להאמין בו, הביא אותם תחילה אל מקום שלא מצאו מים, כדי שיכירו חסד ה' יתעלה להם בתתו להם מים, ואחר כן הביאם למקום מים מרים והמתיק אותם ה' יתעלה והם מי מרה, ואחר כן הביאם למקום שנמצאו להם מים שם לרוב. להעיר, כי הטובות מסודרות ממנו, לא הרעות לבד כמו שהיו חושבים קצת חכמי פרעה...

ללמדך, ששלבי משבר עשויים להתברר למפרע כשליבה ראשונה של התקדמות הדרגתית בשליבות סולם, הן סולם יראת שמיים והן במקביל לו - סולם הגמול. שכן על האדם לדעת, שגם אם "ראשיתך מצער" - "אחריתך ישגה מאד" (איוב ח, ז). ■

תרבות אנשים חטאים

/ הרב יעקב הלוי פילבר

בספרו **אורות** (עמ' קמט) כותב **הראי"ה קוק**: "האהבה הגדולה, שאנו אוהבים את אומתנו, לא תסמא את עינינו מלבקר את כל מומיה, אבל הננו מוצאים את עצמיותה, גם אחרי הביקורת היותר חופשית, נקיה מכל מום. כולך יפה רעיתי ומום אין בך". דוגמא **לאהבה עם בקורת** מוצאים אנו בפרשת השבוע שלנו אצל משה רבנו, שהיה אוהב ישראל (מנחות סה א) עד שהיה מוכן להקריב אפילו את העולם הבא שלו למען המשך קיומו של עם ישראל, כמו שביקש: "**מחני נא מספרך**", (וספרו של הקב"ה הוא עולם הבא), ויחד עם זאת אין הוא נמנע מלהוכיח את העם כמה פעמים על הכישלונות שלו. אחת התוכחות הנמרצות של משה הייתה לבני גד וראובן באומרו להם: "והנה קמתם תחת אבותיכם **תרבות אנשים חטאים**". מכאן שיש מקום לביקורת על תופעות שליליות בחברה הישראלית אבל בתנאי שהדבר ייעשה באהבה, בבחינת "נאמנים פצעי אוהב" (משלי כז ו) וכתוב (שם ג יב): "את אשר יאהב ה' יוכיח".

הרבה נכתב על הפגישה המפורסמת של **החזון איש** עם ראש הממשלה דאז דוד בן גוריון, שבה שאל ראש הממשלה את החזון איש: איך נוכל לחיות דתיים וחילוניים כעם אחד למרות חילוקי הדעות? ועל כך השיב לו החזון איש בדברי הגמרא (סנהדרין לב, ב) על "שתי ספינות העוברות בנהר, אם עוברות שתיהן, שתיהן טובעות, בזה אחר זה שתיהן עוברות, תדחה שאינה טעונה מפני הטעונה" (בשיח הציבורי הפכה ה"ספינה" ל"עגלה", ומכאן המינוח "העגלה הריקה"). מהי ה"עגלה הריקה" שהתכוון אליה ה"חזון איש"? היטיב לתאר אותה המשורר הלאומי **חיים נחמן ביאליק** במאמרו "האומנות הטהורה" (מאמרי ח.נ. ביאליק עמ' רנט) שכתב בשנת תרפ"ה: "עוד לפני אלפי שנים הקים לו העם הזה מתוך איכריו ורועיו ונוקדיו ובולסי שיקמיו - גם מחוקקים וגם נביאים וגם משוררים". לעומת הפריחה התרבותית של אז הוא קובל על המתרחש בשטח זה בימיו: "בואו לתיאטרונים ולכל בתי המחזה בכרך וראו במה מפרנסים שם את הקהל הגדול והרב. לעומת פינה אחת של אמנות טהורה - אם יש כזאת - ימצאו המוני העם על כל מדרך כף רגל בתי מחזה למאות, שאין אתה יודע מה הם, בתי מרזח, בתי קלון, מערות פריצים, ערב ערב ינהרו שמה אנשים לאלפים, זקנים צעירים, עלמות, ילדים, וטבלו שם את בשרם ואת נפשם ביורות של טומאה רותחת וטמאו לנצח את מוחם ואת לבם, את עיניהם ואת אזניהם, את רוח פיהם ונשמת אפם . . . זיווג שנועד בכוונה לטמא ולטמטם את כל חמשת החושים בבת אחת, כדי שאדם הבא שמה פעם אחת יצא משם 'בהמה' לעולם". כך ראה ח.נ. ביאליק את התרבות החילונית בימיו. ולצערנו, הריקנות כפי שראה אותה ח"נ ביאליק אז במובנים מסוימים התעצמה מאז עשרת מונים, והיא מתירנית יותר וגרועה יותר בכמה מובנים בחברה שלנו כיום. אבל זו היא תמונה חלקית, כי לא הכול שחור בחברה החילונית, יש בה גם "חצי כוס מלאה". ולא רק בתחום הציביליזציה אלא גם בתחום הקולטורה, ולכן טענת ה"עגלה הריקה" אינה מתקבלת אצל אלו שטענו כלפיהם טענה זו.

לפי הראי"ה קוק הוויכוח שלנו עם החילוניים אינו על עגלתו של מי טעונה או ריקה. גם אם העגלה החילונית היא מלאה, השאלה היא אחרת, האם היא מסוגלת במטען שלה להבטיח את הישרדותו של העם היהודי בהווה ובוודאי גם בעתיד? וכך כותב הראי"ה (באגרות ראי"ה אג' פט) לד"ר זיידל: "ומה שכתבת בעניין ה'חופשים' (כך נקראו החילוניים בימיו), אבאר לך: כוונתי היא, שיכולים להסביר להם גם כן, כי מה שנתקיימה האומה עד כה על ידי קיום המצוות אנו רואים בעדות של ניסיון שאי אפשר להכחישו. ואם אפשר שתתקיים (האומה) היא ורוחה בלא קיום התורה, לפי ידיעתנו הוא דבר נמנע. אבל גם אם ניתן להם טעותם (שהדבר אפשרי), לא יוכלו לומר שקנו על זה ניסיון ארוך, השוקל כאותו הניסיון הבטוח שלנו. אם כן להכניס בסכנה את קיום האומה, החביבה גם להם לפי דברם, הוא רשע וכסל". לפי הרב קוק השאלה אינה עגלתו של מי מלאה יותר, כי לא נוכל לכחד שיש בעגלתם של החילוניים פעילויות רבות של תרבות ויישובו של עולם, ואפילו ערכים של צדק ומוסר, אבל הערכים הללו בלבד אין בכוחם להבטיח לטווח ארוך את קיומו ההיסטורי של עם ישראל לדורות. על רקע זה נוכל להבין מדוע כשבאו בני גד וראובן ובקשו ממשה שיאפשר להם להחליף את ארץ ישראל בארץ הגלעד, בקשה שנבעה ממניעים כלכליים, משה רואה בבקשתם "תרבות אנשים חטאים". וכל כך למה? כי הקיום הלאומי קודם לרווחה האישית, ובבקשתם זו הם פוגעים באחד המרכיבים המבטיחים את עתיד קיום האומה והוא הישוב היהודי בארץ ישראל.

כיבוש יחיד
שמירת השמיטה על ידי כיבוש יחיד

/ הרב איתמר הרשקו

לע"נ אמי מורתי רות ב"ר חיים יהודה

בפרשיות המסיימות את ספר במדבר, ישנו תיאור התנחלותם הראשונה של בני ישראל בארץ - בחלק המזרחי של עבר הירדן. כשהתורה מתארת את נחלת ראובן וגד, יחד עם נחלת חצי שבט המנשה.

אמנם בני גד ובני ראובן בקשו במפורש לנחול את החלק ההוא של הארץ, אך לא מצאנו בכתובים שכך בקשו גם בני המנשה. ולמרות זאת הם מקבלים נחלה גם בעבר המזרחי של הארץ, ובזה הם זוכים לנחלה כפולה[1] - כנחלתו של שבט דן, שהתחלקה לשניים[2].

חלקו השני של בני שבט המנשה היה בעבר המערבי של הירדן, שם נחלו בנות צלפחד ובני דודיהן הנשואים להן[3]. ובדבר הזה הן תקנו את מה שאמרו הגברים, שבקשו שלא להיכנס לארץ במשך שנות הנדודים[4]. ואילו הן דרשו במפגיע חלק בארץ שמעבר לירדן, ולא הסתפקו אף בעבר הירדן המזרחי - שניתן לשאר שבט המנשה.

אך יחד עם מה שנתן להם משה רבינו בנחלה, קמו וכבשו בני המנשה עוד חלקים בארץ ההיא. כשבני מכיר בן מנשה הלכו לגלעד, והורישו את האמורי אשר שם. יאיר בן מנשה כבש את חוותיהם[5] - שנקראו על שמו 'חוות יאיר'. ונובח כבש את קנת ובנותיה, וקרא להן בשמו - הגם ששם זה לא תפס[6]. ומשה רבינו מאשר להם[7], את לקיחת הנחלות האלו כנחלתם[8].

התורה מאריכה לספר לנו זאת, בכדי ליצור את התקדים של כיבושי היחיד בארץ ישראל. וכיצד יכולים להביא לידי הרחבת הארץ, יחד עם שמירה עליה. ובמיוחד מתגלים הדברים, בשנות השמיטה והיובל. אז הארץ צריכה לשבות מעשיה, אך רק בחלק שנתקדש בקדושת כיבוש הרבים[9]. ואילו מה שנכבש בידי היחיד, אין בו אותה הקדושה.

דבר זה נעשה על ידי דוד המלך, כשם שנהג משה רבינו. שמשה אמנם לא זכה להנחיל את הארץ לישראל, אך התאמץ לחלק את נחלת שני המטות יחד עם חצי המנשה. שזו מצווה שבאה על ידו, הגם שלא הושלמה אלא לאחר חלוקת שאר השבטים בחלק המערבי של הארץ[10]. וכך גם נהג דוד המלך, שלמרות שלא כבש עדיין את ירושלים - הוא הלך לכבוש את סוריה. וחז"ל הגדירו את הכיבושים האלה - 'כיבוש יחיד'[11].

יודעים אנו שבשנת השמיטה לא ניתן לעבוד את האדמה, ונאסר עלינו לסחור בפרותיה. ואף הספיחין שגדלים מאליהם בארץ, אסורים הם שמא גודלו באיסור. לגבי התבואה ממנה נעשה הלחם, ניתנה ברכה לשלוש שנים, שמערב השמיטה ועד למוצאיה, תהיה מספיק תבואה המותרת לאכילה[12]. ואילו פירות האילן מופקרים, וכל אחד יוכל ליהנות מהם בשנת השמיטה - תוך שמירה על קדושת הפירות.

אך לגבי עניין הירקות שהן הספיחין קיים קושי שכן גם מה שגדל מאליו, נאסר מחשש שמא מישהו גידלו באיסור. ואילו לקנות מהנוכרים, ובזה להביא להם נחלה וחזקה בארץ - אסור גם כן, מדין 'לא תחנם'. ועל כך שאלו כל אנשי ימי הבית הראשון - 'מה נאכל בשנה השביעית'. הקושי הזה גרם שעזבו את מצוות השמיטה - ועל זה אבדה הארץ בראשונה[13].

לו חכמו והשכילו לראות, את מה שהשאירו להם משה ודוד - לא היו באים לידי כך. שכן הן משה והן דוד הניחו לישראל חלק ונחלה בארץ, חלק הקדוש בקדושת הארץ אך אינו מחויב במצוות השמיטה. שכן בכיבוש יחיד פטורים השטחים הכבושים מדיני השמיטה, הגם שחייבים הם במעשרות. ובזה נוצרה האפשרות להביא ספיחין מהחלק שנכבש ככיבוש יחיד, ולכלכל את כל יושבי הארץ.

ואמנם אנשי כנסת הגדולה בימי הבית השני, פעלו מרוחם של משה ודוד. כשהניחו חלקים בארץ שלא כבשום[14], אף שגרו שם בני ישראל. ובזה הם איפשרו לעבוד שם את האדמה בשנת השמיטה, ולהפריש תרומות ומעשרות ממנה[15]. ואף במשנה נאמר שארצות עמון ומואב, הושארו במעמד שכזה - בכדי שיסמכו עליה עניי ישראל בשמיטה. ולכן מפרישים שם מעשר עני, בשנת השמיטה[16].

בע"ה נזכה במהרה לשוב לכל חלקי ארצנו, ממזרח וממערב - מכוחם של היחידים המזכים את הרבים. ויקודש הכול בקדושתה של הארץ הטובה, בנחלה שהיא בלי מצרים. וכל אויבנו יפלו לפנינו, כשם שנפלו כולם בימי אבותינו[17].

1 - נתן תתן להם אחוזת נחלה (במדבר כז, ז), מלמד שנטלו בנות צלפחד בעבר הירדן ובארץ כנען, דכתיב 'נתן תתן'. ואף יעקב אבינו ראה שנוטלות בכאן ובכאן, שנאמר 'בנות צעדה עלי שור', זה הירדן שנעשה למשה כחומה מלהכנס לארץ, ואמר לו בנותיך נוטלות כאן וכאן - במדבר רבה, פנחס כא

2 - מה זינוק זה יוצא ממקום אחד ונחלק לשני מקומות, כך שבטו של דן נטלו חלק בשני מקומות. תחלה נטלו בצפונית מערבית עקרון וסביבותיה ולא ספקו להם, ובאו ונלחמו עם לשם שהיא פמייאס והיא בצפונית מזרחית - רש"י דברים לג, כב

3 - כי בנות מנשה נחלו נחלה בתוך בניו וארץ הגלעד היתה לבני מנשה הנותרים - יהושע יז, ו

4 - **תנה לנו אחוזה בתוך אחי אבינו** רבי נתן אומר, יפה כח נשים מכח אנשים. אנשים אומרים (במדבר, יד) 'נתנה ראש ונשובה מצרימה', ונשים אומרות 'תנה לנו אחוזה בתוך אחי אבינו' - ספרי במדבר כז, ד

5 - **ויאיר בן מנשה לקח את כל חבל ארגב** וכבשו בעצמו ויקרא אותם על שמו, ולכן זכה בהם מצד שכבשם בגבורתו - מלבי"ם דברים ג, יד

6 - **ויקרא לה נבח** לה אינו מפיק ה"א, וראיתי ביסודו של רבי משה הדרשן לפי שלא נתקיים לה שם זה לפיכך הוא רפה שמשמע מדרשו כמו לא - רש"י במדבר לב, מב

7 - **ויתן משה את הגלעד למכיר בן מנשה וישב בה** היינו שיהיו לבניו שלכדוהו - מלבי"ם במדבר לב, מ

8 - **ויתן להם משה** כדי שלא להכנס במחלוקת הסכים משה לדבריהם - ספורנו במדבר לב, לג

9 - זאת הארץ אשר תפול לכם וגו'" - לפי שהרבה מצות נוהגות בארץ ואין נוהגות בחוצה לארץ הוצרך לכתוב מצרני גבולי רוחותיה סביב לומר לך מן הגבולים הללו ולפנים המצות נוהגות - רש"י במדבר לד, ב

10 - דרש רבי סימאי מאי דכתיב (קהלת ה, ט) 'אוהב כסף לא ישבע כסף ומי אוהב בהמון לא תבואה', אוהב כסף לא ישבע כסף זה משה רבינו **שהיה יודע שאין שלש ערים שבעבר הירדן קולטות עד שלא נבחרו שלש בארץ כנען ואמר מצוה שבאה לידי אקיימנה** - מכות, י.

11 - **ונקח בעת ההוא** רצונו לומר שהגם שישראל הוזהרו שלא לכבוש חוץ לארץ קודם לארץ ישראל, ואמר בספרי (פרשת עקב) שלכן אין לארצות סוריא שכבש דוד דין ארץ ישראל מפני שכבשם קודם שנכבשה כל ארץ ישראל... בכל זאת לקחנו בעת ההיא דוקא הגם שהיה קודם כבוש ארץ ישראל את הארץ מיד שני מלכי האמורי להיות לה קדושת ארץ ישראל, כי היה על פי הדבור - מלבי"ם דברים ג, ח

12 - **לשלש השנים** למקצת הששית מניסן ועד ראש השנה, ולשביעית ולשמינית שיזרעו בשמינית במרחשון ויקצרו בניסן - רש"י ויקרא כה, כא

13 - **אז תרצה הארץ את שבתותיה** אני אמרתי לכם שתהיו זורעים שש ומשמטים לי אחת בשביל שתדעו שהארץ שלי היא, ואתם לא עשיתם כן, עמדו וגלו ממנה והיא תשמט מאליה כל שמיטין שהיא חייבת לי. שנאמר (ויקרא כו, לד-לה) 'אז תרצה הארץ את שבתותיה כל

ימי השמה... כל ימי השמה תשבות' - ספרי ויקרא כו, לד
14 - דאמר רבי שמעון בן אליקים משום רבי אלעזר בן פדת שאמר משום רבי אלעזר בן שמוע, **הרבה כרכים כבשום עולי מצרים ולא כבשום עולי בבל** וקסבר קדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבא. **והניחום כדי שיסמכו עליהן עניים בשביעית** - חולין, ז.
15 - **הרבה כרכים כבשו עולי מצרים** וקדשום בקדושת הארץ ולא כבשום עולי בבל לקדשם בשניה, ולכך לא כבשום דקסברי הואיל והותרו הותרו דקדושה ראשונה בטלה. דכי קדשה יהושע לשעתה קדשה ולא לעתיד לבא כשגלו בימי נבוכדנצר, ולא רצו להחזיר קדושתה כדי **שיהא מותר לחרוש ולזרוע שם בשביעית** שאין נוהגת בחוצה לארץ, ויסמכו עליהן עניים ליטול לקט שכחה ופאה ומעשר עני - רש"י, שם
16 - אמר רבי טרפון מצרים שהיא קרובה עשאוה מעשר עני, שיהיו עניי ישראל נסמכים עליה בשביעית, אף עמון ומואב שהם קרובים נעשים מעשר עני שיהיו עניי ישראל נסמכים עליהם בשביעית - ידים ד, ג
17 - ומדרש אגדה אומר, על ידי שהפיל הקב"ה שריהם של שבעים אומות מן השמים וכפתן לפני משה. אמר לו ראה אין בהם עוד כח - רש"י במדבר לד, ב

גלאי מתכות רוחני

/ הרב ידידיה נוימן

כשתיקנו חז"ל את סדר הפרשיות לקריאה בשנה אחת, הם סידרו שפרשות מטות ומסעי ייקראו תמיד בשלושת השבועות ובנוסף שלעיתים קרובות הן ייקראו יחד. החיבור התמידי לשלושת השבועות והעובדה שהן נקראות יחדיו מובילות אותנו לחפש משמעות משותפת לשתי הפרשות ולחיבור המשותף שלהן לשלושת השבועות.

ואכן, בפרשות הללו יש תחושה חזקה של סיכום ואיסוף הלקחים מארבעים שנות הליכה במדבר. יש כאן הכנות אחרונות לקראת הכניסה לארץ המובטחת מתוך מבט לאחור על כל מה שהתרחש קודם. כך למשל היחס למדיין בעתיד, נקבע לאור התנהגותם לבני ישראל בעבר, כמתואר בפרשת מטות. והרשימה הארוכה של מסעות העם במדבר שבתחילת פרשת מסעי באה לתת מבט כולל על כל מה שעבר עליהם מאז ועד עתה.

השפת אמת (תרל"ב- ל"ג) מבאר את רשימת המסעות כמבט רוחני על משמעות המושג מקום. על פניו משמעות ההגעה והשהייה במקום מסוים היא לעיתים פרקטית בלבד, במובן שאתה מגיע למקום רק כי היית חייב לעשות שם דבר מה. לעיתים, המשמעות אפילו פחותה יותר והגעת למקום מסוים רק כי היית צריך ללכת ממקום אחר ואתה נמצא כאן כעת רק בדרך למקום השלישי שהוא הוא המקום המיוחל והחשוב באמת. התורה רוצה לשנות את המבט הזה ברשימה הארוכה של כל מקומות המסע ממצרים לארץ ישראל.

ברשימה הארוכה והמפורטת, שמתארת את הדברים הן מנקודת המבט של מקום היציאה והן מנקודת המבט של מקום ההגעה, התורה מלמדת שיש לכל מקום חשיבות כפולה. כל מקום אליו העם הגיע הוא חלק מתהליך היציאה ממצרים וחשיבותו בכך שאנו מתנתקים ממצרים ותרבותה, ולכל מקום יש גם חשיבות עצמית ואופי מיוחד שהוא מנחיל לעם המגיע אליו. ההתרחשות והאינטראקציה הפיזית המתקיימת בכל פיסת אדמה היא אור מיוחד שמאיר ומוסיף נדבך לחיי האומה.

ונדמה שהמבט הכפול הזה, לא רק נותן משקל ומשמעות למה שיכול היה להיות מזולזל או חסר חשיבות, אלא מלמד על גישה כללית אל החיים ואל המקומות בהם אנו עוברים במהלך החיים. רשימת המקומות מלמדת אותנו לחפש את המשמעות הרוחנית שבכל מקום. מכוח הרשימה הזו נולדת אצלנו רגישות ואנו אמורים לפתח חיישנים שיסייעו לנו לקלוט ולאבחן את האורות הייחודיים לכל מקום. על סף הכניסה לארץ, יש כאן לימוד גדול לכל שבט ולכל משפחה שעומדים לקבל נחלה. הקרקע עליה תשבו, איננה רק מקום מרעה וחיים גשמיים. לקרקע הזו יש נשמה ואמירה רוחנית, ובזמן הישיבה עליה והעבודה בה- חלק מהמשימה היא לחשוף את האופי הרוחני שלה. מגורים במקום מסוים הם קשר עמוק של גילוי אופי גשמי אך גם אופי ואור רוחני שמייחד את השדות והנוף שסביבנו.

כך יוצא שבסוף מסע שהיה נדמה רק כרע הכרחי, שהיה צריך לעבור אותו כדי להגיע סוף סוף ממצרים אל הארץ, אנו מגלים שהמקומות והתחנות לימדו ובנו אור מיוחד וייחודי שהיה הכרחי כדי לבנות אותנו ולצייד אותנו בעושר רוחני לעתיד. מכוח התובנה הזו- עם ישראל יכבוש את הארץ עם חוש רוחני מפותח ועמוק תוך חתירה מתמדת לחשיפת אוצרות הרוח הגלומים באדמה.

קריאת הפרשה הזו, בתקופה שבה אנו עוסקים בחורבן, באה כנראה לשמר ולעודד את התובנה הזו. דווקא בימי הגלות- כשעם ישראל מפוזר בקצוות תבל וחי לכאורה בשלווה ובנחת בפיסות אדמה שונות ומגוונות, באה הקריאה על המסעות לעורר את הגעגוע אל הארץ. נכון, אפשר אולי לשבת ולחיות במקום אחר, אבל האופי הרוחני של הארץ חסר לנו. המקום איננו רק פלטפורמה לחיים גשמיים, וממילא הכמיהה לארץ איננה כזו. אנו קוראים על חשיבות המקומות בעולם, ומיד נולד בנו הרצון העז לזכות ולחיות בארץ העליונה והקדושה- ארץ ישראל.

בדידי הווה עובדא

רבי אלעזר אבוחצירא זצ"ל

לרבי אלעזר הגעתי בעקבות סיפורו המדהים של ידידי דוד א. את דוד הכרתי כשהיינו בשליחות בלונדון. הוא סבל מבעיות בליבו ונקבע לו מועד לניתוח. ימים מועטים לפני מועד הניתוח, החליט לבוא ארצה, להשתטח על קברי צדיקים ולבקש רפואה שלמה. בהתפללו על קברו של אחד הצדיקים הטמון בצפת, ראה אישה קשישה שהתפללה שם גם היא. דוד היה קצר רוח והרגיש שתפילותיו אינן נענות. הוא פנה לאישה ואמר לה: די, התפללתי מספיק בבתי קברות. האם את מכירה צדיק חי שאפשר לבקש את ברכתו? האישה ענתה שיש מישהו בשם רבי אלעזר, שהוא ממשפחת הצדיקים אבוחצירא. היא יודעת, כך הוסיפה, שהוא חי בבאר שבע ומסרב לקבל אנשים. דוד נסע מייד לבאר שבע. שם חיפש את רבי אלעזר שעדיין לא היה מוכר ברבים. בסופו של דבר, מצא את מקום מגוריו. הוא הקיש על הדלת זמן ממושך, ללא הרף, עד שנפתחה הדלת לכדי סדק. הייתה זאת הרבנית ששאלה לרצונו. אני רוצה לראות את היסידנא' (-רבנו, אדוננו), אמר, אני חולה ועומד לפני ניתוח ואני מבקש את ברכתו. הרבנית ענתה שהרב אינו מקבל אנשים ועמדה לסגור את הדלת. דוד לא קיבל את תשובתה. אני מתכוון לשבת בחדר המדרגות יום ולילה, עד שהסידנא יסכים לקבלני. לאחר דין ודברים, הרשתה לו הרבנית להיכנס אל הרב לדקות ספורות. הרב ביקש מדוד שיבטיח לקיים מספר מצוות, ודוד קיבל והתחייב. רבי אלעזר אמר: הכל בטל ומבוטל! ונתן לו כוס ויסקי. דוד, שרופאיו אסרו עליו לשתות משקאות אלכוהוליים בגלל מצבו הרפואי, שתה את הכוס עד תומה ולמחרת שב ללונדון. בבדיקה שנערכה לו טרום הניתוח אמר לו הרופא בתמיהה עצומה, שאין עוד צורך בניתוח. הבעיה נעלמה.

כך הגעתי לרבי אלעזר ונמניתי על המקורבים אליו. להלן מובאים שני סיפורים בהם הייתי מעורב.

נס בדרך למירון

רבי אלעזר נסע למירון עם כמה מחסידיו. אני ועוד שלושה חסידים, נסענו ברכב אחר. באחד הסיבובים במעלה הדרך ליד מירון, איבד שכטר, שנהג ברכבנו, את השליטה על הרכב ועפנו לתהום שהייתה מימיננו. הרכב התהפך 5 פעמים עד שהגענו לתחתית התהום. פתאום שרר שקט מוחלט. לאחר דקות קצרות של תדהמה, פתחנו את דלתות הרכב ויצאנו מתוכו, ארבעתנו שלמים ללא כל פגע. השוטרים שהוזעקו למקום, לא האמינו שמישהו יכול היה לשרוד את התאונה הזאת. רבי אלעזר הורה לאשתי להדליק בכל ליל שבת שני נרות נוספים. לעילוי נשמת רבי שמעון בר יוחאי ואלעזר בנו, והיא אכן עושה זאת עד היום. עשיתי כמובן סעודת הודיה להודות על הנס. שכטר 'הנהג' עורך סעודת הודיה בכל שנה בתאריך ההצלה הניסית.

סוכת שלום

ידידי יודל, שסבל מסכרת, ביקש שאביא אותו לרבי אלעזר. הגענו לרב בחג הסוכות. הייתה שם סוכה ענקית שבתוכה הייתה מחיצה, מאחורי המחיצה ישב רבי אלעזר. מהעבר האחר של המחיצה היו מספר אנשים אליהם הצטרפנו. ניגש אלינו אברהם יפרח, שמשו של רבי אלעזר ואמר: רבי אלעזר אומר שתיטלו ידים. עשינו כדבריו. הוא סגר את הסוכה כשבתוכה היינו: יודל ואני, וילי שטרן ומשפחתו ועוד שלושה אנשים שלא הכרתי. אל השולחן הוצאו כמויות אדירות של אוכל. אלו היו המנות הראשונות שלאחר אכילתן לא הצלחנו להכניס אפילו עוד פירור של אוכל. אבל אז, הביאו מנות עיקריות. אנחנו לא נגענו בהן, פשוט לא יכולנו ... רבי אלעזר אמר: אשתי הצדקת הכינה את התבשילים האלה. כל מי שיאכל את האוכל הזה, לא יסבול בשנה הבאה, אפילו לא מהצטננות. הוא מזג לכולם כוס ויסקי. לידי ישב מישהו שהיה צמחוני, הוא עשה התרת נדרים כדי שיוכל לאכול ממנות הבשר. כולנו אכלנו בכוח ממש. כשיצאנו אמר לי יודל: עם הסכרת שלי, שתיית כוס ויסקי היא רעל אמיתי. ועוד, אכילת כמויות כאלה של אוכל היא משהו איום ונורא עבורי. והנה, אני אינני מרגיש דבר. עברה שנה ואכן ב"ה אף אחד מאיתנו לא לקה אפילו בהצטננות. שנה לאחר מכן, ביום האושפיזין של אהרון הכהן, הגעתי שוב לרבי אלעזר. הפעם בלי יודל. גם הפעם היה שם וילי שטרן. אמרתי לרבי אלעזר: אנחנו מבקשים שוב את הברכה כמו בשנה שעברה. הוא צחק ואמר משהו אך לא נתן התחייבות.

על רבי אלעזר מהויקיפדיה:

הרב אלעזר אבוחצירא (ד' באב ה'תש"ח - כ"ז בתמוז ה'תשע"א), כונה באבא אלעזר. היה רב ומקובל, נצר למשפחת אבוחצירא, בנו של רבי מאיר אבוחצירא ונכדו של הבאבא סאלי. נחשב על ידי חסידיו לבעל מופת.

לאחר עלייתו ארצה, למד בישיבת הרמב"ם שבתל אביב אצל הרב אברהם חפוטא שהיה מקורבו של סבו הבאבא סאלי ובישיבת פורת יוסף. לאחר פטירת סבו, הבבא סאלי, הקים רבי אלעזר בשליחות סבו חצר חסידית בבאר שבע ברחוב קפריסין. במקביל אליו קיבלו אדמו"רות גם אחיו, הרב דוד חי אבוחצירא, שביסס את חצרו

בנהריה שבצפון, ודודו, הרב ברוך אבוחצירא, שבנה את ביתו בנתיבות.

הרב אלעזר גר בבית שמנהרה מוליכה ממנו אל בית הכנסת, ובעשרות השנים האחרונות לחייו יצא מביתו פעמים בודדות בלבד. את דרכו יוצאת הדופן בפרישות מאירועים ציבוריים קיבל מאביו, שנהג כך בשבתו באשדוד.

רבי אלעזר נודע כפועל ישועות ואלפים באו לקבל את עצתו או ברכתו, בהם אשכנזים וספרדים, פשוטי עם ופוליטיקאים. חסידיו תרמו לביסוס חצרו ביד רחבה. הוא החזיק בבאר שבע כולל גדול של אברכים ובית תמחוי. התנהג באופן אישי בקדושה ובפרישות. הקפיד באופן קיצוני על שמירת העיניים ועל מיעוט באכילה ובשינה. חלק מהקפדותיו בענייני כשרות היו בנוגע לשחיטה ומשום כך במשך שלושים שנה לא אכל בשר ועוף כולל בשבתות וחגים.

בליל 29 ביולי 2011, נרצח הרב אבוחצירא בדקירות סכין על ידי אחד ממבקשי עצתו.

■

שביבים / לע"נ שאול שיף

■ וידבר משה אל ראשי המטות... איש כי ידור נדר לה', לא יחל דברו (ל, ב-ג)

ידועה השאלה, מדוע נאמרה פרשת נדרים "אל ראשי המטות", והרי ענייני נדרים ושבועות שייכים לכל העם, ולא רק למנהיגים ראשי המטות? ונאמרו בעניין זה הסברים שונים (רש"י, רמב"ן, רש"ר הירש ועוד). אחת התשובות לכך היא תשובת החתם סופר, המובאת במספר ספרים:

"ראשי המטות: העסקנים והמנהיגים, נוהגים על פי רוב לנדור ולהישבע ולהבטיח ולא לקיים. הם מועדים לשנות מדבריהם ולחזור בהם מהבטחותיהם. לכן מופנית האזהרה בראש ובראשונה דווקא כלפיהם- 'לא יחל דברו, ככל היוצא מפיו יעשה'".

(לימוד יומי)

■ נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים, אחר תאסף אל עמיך (לא, ב)

בציווי הקב"ה למשה, הלשון היא "נקום נקמת **<u>בני ישראל</u>** מאת המדינים", כלומר, הנקמה היא נקמתם של "בני ישראל".

ואילו כשמשה מעביר את הדברים לבני ישראל, הוא אומר להם "לתת **<u>נקמת ה'</u>** במדיין", דהיינו, הוא מתאר את הנקמה כנקמתו **<u>של הקב"ה</u>**.

מבאר זאת ר' חנן פורת ז"ל בספרו "מעט מן האור" כך: "נקודת הטהרה שבנקמת בני ישראל במדין, באה לידי ביטוי מיוחד בשינוי שעושה משה בדברי ה' יתברך. ה' אומר למשה 'נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים', שכן דאגת ה' לעמו ישראל שנפגע מיד המדינים. ואילו משה משנה ואומר 'לתת נקמת ה' במדין', כדי להדגיש שאין כאן רק נקמת ישראל העלולה לנבוע ממניעים של עלבון אישי או אפילו לאומי, אלא נקמת ה' - שכולה קודש. וכך אומר הספרי במדרש, 'אמר להם, לא נקמת בשר ודם אתם נוקמים, אלא נקמת מי שאמר והיה העולם.

ברם, לאמיתו של דבר נקמת ישראל ונקמת ה' חד היא, ולפיכך לא שינה משה דבר מדברי ה' חלילה, אלא ביאר את דברי ה' לעומקם. שכן בשעה שמתחלל שם ישראל מתחלל חלילה גם שם ה'".

(לימוד יומי)

■ וישלח אותם משה, אלף למטה, לצבא (לא, ו)

בעל הטורים כותב על פסוק זה, שנשיאי השבטים עצמם לא נשלחו, וזאת כדי לא לבייש את שבט שמעון, שנהרג הנשיא משבטו. דהיינו, לאחר שנהרג נשיא שבט שמעון, זמרי, על ידי פנחס, נמצא שאילו היו שולחים את הנשיאים, היה בולט חסרונו של ראש שבט שמעון, והיו מתביישים בכך.

ומוסיף על כך בעל "באר הפרשה" (תשפ"ג): "וללמדנו 'פרק נכבד' בהלכות 'כבוד הבריות', שאף שמצד הסברא היה נראה יותר לשלוח את גדולי הדור למלחמת מצוה זו, מכל מקום נמנע משה מלעשות כן כדי שלא לגרום צער ובושה לאחרים, והגם ששבט שמעון לא היו 'נקיים' לגמרי באותו מעשה (עיין סנהדרין פב ע"א, וברש"י כו, יג). וישמע חכם ויוסף לקח, עד כמה יש להיזהר ביותר שלא לבייש שום אדם מישראל, ואפילו אם הצדק עמו. ולא לגרום עוגמת נפש לשום בריה בעולם".

ובהמשך מביא שם כמה מעשים בגדולי ישראל שמסרו נפשם שלא לבייש, ונביא כאן את אחד המעשים, שסיפר האדמו"ר מטשעבין לנכדו של האדמו"ר מבאבוב, אודות סבו האדמו"ר מבאבוב:

"סיפר הגאון הקדוש הרב מטשעבין זצוק"ל, להרב החשוב ר' לייבל סטעמפל שליט"א, נכדו של הרה"ק בעל ה'קדושת ציון' מבאבוב זי"ע הי"ד, זקנך הרבי מבאבוב היה דר בעירנו טשעבין כארבע שנים. פעם אחת בנישואי אחד מצאצאיי, הזמנתיו לשמחת שבע ברכות, ואכן הוא בא בלוויית אביך, חתנא דבי נשיאה. תוך כדי ישיבתו שם הוציא הרבי מבאבוב מעות מכיסו ונתנם לחתנו בכדי שיואיל לצאת לקנות בהם משקה להשקות הנאספים. ניגשתי אל הרבי ואמרתי לו שכאן אני בעל השמחה, כאומר, עלי מוטל הדבר להביא משקה לשמח לבב אנוש. ענה לי הרבי ואמר, הרי זה תוס' מפורש בש"ס, שעל

האורח להביא משקה לכבוד עם הנאספים. עניתי לו, שבמחילה מכבוד תורתו, בכל הש"ס אין תוס' כזה, והרבי מבאבוב שתק, כסימן שהוא נכנע לדברי ומודה בטעותו.

לימים, מסרתי שיעור במסכת כתובות, ובאמצע השיעור מצאתי מפורש כתוב בדברי התוס' (כתובות נז ע"ב ד"ה השתא), 'לפי שדרך אכסנאי [=אורח] להשקות לבני הבית כדי למצוא חן בעיניהם. ובזה רבתה התפעלותי, שהרבי מבאבוב אפילו לא תיקן אותי ולא הראה לי את מראה המקום המדויק אותו ידע לבטח, ואדרבה, עשה עצמו כאילו הוא טעה, והכל בכדי שלא לביישני ברבים".

וסיים דבריו ואמר: "הוסיף הגה"ק מטשעבין ואמר לרבי לייבל הנ"ל, הנה רבים מספרים 'אותות ומופתים' שהתרחשו בחצרו של זקנך הקדוש, אבל לדעתי סיפור זה הוא המופת הגדול מכולם".

(לימוד יומי)

אלה מסעי בני ישראל

מה הסיבה שבאמצע המהלך לירושה ולהנחלת הארץ, התורה בחרה לספר על המסעות? עוד יש לשאול מה החשיבות של זכירת המסעות? - הרי לכאורה, כל המסעות הם רק אמצעי להיכנס לארץ, ואין ערך במסעות עצמם.

ונראה לומר, שבעצם כל חיינו אנו במסע, ודווקא לפני הכניסה לארץ, חשוב להזכיר זאת: אנו במסע, גם כשנכנסים לארץ המובטחת, יורשים ונוחלים, אנו עדיין במסע. התורה מזכירה לנו, שהמסע לא תם, הוא רק בתחילתו, יש צורך כל הזמן לצעוד קדימה.

במידה מסוימת קלים המסעות במדבר, שהם מסעות גאוגרפיים, מהמסעות בא"י שדורשים העמקה בנפש. זה לא קל להיות כל הזמן במסע, זה זוקק כוחות נפש, זה דורש עוצמות ותעצומות, אבל יש לנו את הכוח לעשות זאת.

מ"ב מסעות עובר עם ישראל, ובכך מגלה במציאות את אחד השמות הנסתרים והקדושים ביותר - שם של מ"ב אותיות. השם הזה הוא השם שמבטא את ההתקדמות, את המעבר משלב לשלב.

זהו דבר מופלא שלקראת סוף הפרשה, נתקל בעוד מקום שבו יש את המספר 42, ואלו הן ארבעים ושתים ערי הלווים, הלווים שאין להם נחלה, שאין להם קביעות מקום, ודווקא בזכות זה הם יכולים להמשיך לנוע ולהניע את עם ישראל.

האתגר שלנו הוא להבין שארץ ישראל היא חלק מהמסעות, וכל חיינו הם חלק ממסע גדול, של קידום גאולת העולם. (הרב גור אלון)

ואת הערים אשר תתנו ללויים, את שש ערי המקלט אשר תתנו לנוס שמה הרוצח, ועליהם תתנו ארבעים ושתים עיר; כל הערים אשר תתנו ללויים, ארבעים ושמונה עיר (לה, ו-ז)

וצריך הסבר, מדוע דווקא ערי **הלויים** שימשו כערי מקלט?

בספר החינוך, מצווה ת"ח, מובאים **שני הסברים** לכך:

הסבר אחד - מעלתם וקדושתם של הלווים (שהם השוכנים בערים אלה) גורמות גם למקום כולו להיות קדוש ונעלה יותר ולכפר על החטא: **"ומפני גודל מעלתם וכושר פעלם וחין ערכם (-של הלויים), נבחרה ארצם לקלוט כל הורג נפש בשגגה יותר מארצות שאר השבטים, אולי תכפר עליו אדמתם המקודשת בקדושתם".**

הסבר נוסף - מעלתם וקדושתם של הלווים גורמות לכך שהלויים לא ישנאו את ההורג בשוגג ולא יתנכלו לו, ואפילו אם ההרוג הוא אחד מקרוביהם: **"ועוד טעם אחר בדבר, כי בהיותם אנשי לבב ידועים במעלות המידות וחכמות נכבדות, ידוע לכל שלא ישטמו הרוצח שינצל אליהם ולא יגעו בו, ואף כי יהרוג אחד מאוהביהם או מגואליהם, אחר אשר בפתע בלא איבה יהרגנו, ועל השבט הזה הנבחר נאמר (דברים לג, ט), 'האומר לאביו ולאמו לא ראיתיו', כלומר שלא יעשו דבר בעולם זולתי מדרך היושר ועל כיוון האמת...".**

(לימוד יומי)

"וְהוֹרַשְׁתֶּם אֶת הָאָרֶץ וִישַׁבְתֶּם בָּהּ כִּי לָכֶם נָתַתִּי אֶת הָאָרֶץ לָרֶשֶׁת אֹתָהּ" (במדבר לג, נג)

מבאר הרמב"ן: "על דעתי זו מצות עשה היא, יצוה אותם שישבו בארץ ויירשו אותה כי הוא נתנה להם, ולא ימאסו בנחלת ה'. ואילו יעלה על דעתם ללכת ולכבוש ארץ שנער או ארץ אשור וזולתן ולהתישב שם, יעברו על מצות ה'...

ומה שהפליגו רבותינו (כתובות קי) במצוות הישיבה בארץ ישראל ושאסור לצאת ממנה, וידונו כמורדת, האישה שאינה רוצה לעלות עם בעלה לארץ ישראל, וכן האיש, בכאן נצטווינו במצווה הזו, כי הכתוב הזה היא מצוות עשה. ויחזיר המצווה הזו במקומות רבים: 'בואו ורשו את הארץ' (דברים א ח)".

הרב יהודה מרגולין בספרו "למרגלות הרמב"ן" מבאר כי הרמב"ן לא רק לימד אותנו את ביאורו זה - הוא גם חי אותו. בדרשה שמסר בראש השנה לאחר בואו לארץ ישראל, הוא מתאר במילים הנובעות מעומק הלב - כי קיום מצווה זו הוא מה שהביא אותו לעזוב בסוף ימיו את ספרד, את מקומו ואת כל משפחתו, ולהגיע לארץ ישראל - שהיתה אז שוממה מכל. כך אמר בדרשתו: **"וזהו מה שהוציאנו מארצי וטלטלני ממקומי, עזבתי את ביתי, נטשתי את נחלתי, נעשיתי כעורב על בניי, אכזרי על בנותיי".**

(יונתן הלוי)

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

עריכה גרפית - גיל ויין

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net